

1993 - 1994 ADALET YILI AÇIŞ KONUŞMASI - Müfit UTKU Yargıtay Birinci Başkanı

Cumhuriyetimizin, Hukukun üstünlüğüne, insan hakları ve temel hürriyetlere saygılı, demokratik, laik ve sosyal devlet yapısının, yasama ve yürütme ile birlikte üç temel organından birini oluşturan yargının yeni çalışma yılı münasebetiyle düzenlenen bu törende, huzurlarınızla bizleri onurlandırdığınız için sizlere en içten teşekkürlerimi ifade ile sözlerime başlamak istiyorum.

Yine, bu münasebetle, yaşamlarının büyük bir bölümün Türk yargısına hasrederek özverili hizmetlerde bulduktan sonra emekliye ayrılan değerli Yargıtay Üyelerine, Hakim ve Cumhuriyet Savcılarıyla, diğer yargı görevlilerine, hukuk ve adalete sağladıkları unutulmaz katkılarında dolayı şükranlarımla birlikte bundan sonraki yaşamları için sağlık, esenlik ve mutluluk dileklerimi sunuyorum. Ebediyete göçen meslektaşlarımızı da minnet ve tazimle anıyor, aziz ruhlarına Ulu Tanrı'dan rahmet niyaz ediyorum.

Değerli Konuklarımız

Yarım yüzyıldır, Yargı'nın her yeni çalışma yılı münasebetiyle düzenlenmekle artık bir gelenek haline gelmiş bu törenlerde, kendilerini hayırla yadettiğimiz gelmiş-geçmiş bütün Yargıtay Başkanlarımız, yaptıkları konuşmalarda, Yargı'nın yanısıra ülkenin de temel iç ve dış sorunlarına ilişkin görüşlerini, çoğulcu bir katılım kaygısı ile dile getirmeye çalışmışlardır. Ben de, Yargıtay Başkanlığımın bu ilk Adalet Yılı Açılış Töreni'nde aynı geleneğe uyararak, aynı yaklaşımla ülkemizin yargı sistemi dahil karşı karşıya bulunduğu temel nitelikte bazı sorunlar konusundaki tesbitlerimi ve bunlarla ilgili dileklerimi, temsil ettiğim camianın da hissiyatına tercüman olacağımdan emin bulunarak huzurlarınızda açıklamayı kaçınılmaz bir görev sayıyorum.

Burada, hemen belirtmek istiyorum ki, amacım; Türkiye Cumhuriyeti'nin Vatani, Milleti ve Devleti ile bölünmez bir bütün olduğu inancından hareketle ve Yargı'nın "Adalet Mülkün Temelidir" düsturunda da ifadesini bulduğu üzere, bu bütünlüğün varoluşunun temel bir unsurunu ve güvencesini teşkil ettiği bilinci içinde, O'nun ilelebet korunmasını ve gelişerek devam etmesini sağlama yönünde, hukuk dışı hiçbir tesir altında kalmadan, hukukun üstünlüğünden ve onun dayalı olduğu değerlerden hiçbir ödün vermeden görevlerimizi yerine getirmekte kararlı olduğumuzu ve bundan onur duyduğumuzu vurgulamaktır.

Önemli İç ve Dış Olaylar :

1993 yılında Cumhurbaşkanlığı makamı Sekizinci Cumhurbaşkanımız Turgut Özal'ın ölümü ile boşalmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi demokratik sisteme uygun olarak ve Anayasa'daki kurallar doğrultusunda yeni Cumhurbaşkanını seçmiştir.

Sayın Konuklar

Bugün dünyamızda olağanüstü kritik günler yaşanmaktadır. Hukukun ve uygarlığın öncülüğünü yaptıklarını iddia eden devletler başta olmak üzere her devlet yalnız kendi çıkarını düşünmekte, giderek evrensel hukuk, adalet ve ahlak kuralları dahil diğer devletlerin haklarına bile saygılı davranmamaktadırlar. Nitekim ülkemizde de bazı devletlerin desteği sonucu terörün tırmanış gösterdiği izlenmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ülkesi ve milleti ile örgütlerinin çoluk-çocuk, kadın demeden ahlaki ve insani hiçbir değer gözetmeyen hain saldırıları ve diğer yakıcı faaliyetleri, devletin tüm organları ile vermekte olduğu mücadele karşısında eriyecek, terör örgütü destekçileri ile beraber hüsrana uğrayacaktır. Düpedüz adi bir soygun ve cinayet şebekesi iken vahşetine modası geçmiş marksist-leninist ideolojiyi gerekçe olarak göstermeye çalışan ve artık son çırpınışları içerisinde can çekişen yasadışı sol terör örgütlerinin sonu da diğer terör örgütleri gibi olacaktır.

Bütün islam aleminde tek ve örnek bir model olan laik, hukukun üstünlüğüne dayalı, özgürlükçü ve çoğulcu demokratik düzene sahip oluşumuzu kendisine borçlu olduğumuz Cumhuriyetimize yönelik olarak, yüce dinimizin Allah ile kul arasındaki asli yerini, O'nun özüne uygun biçimde korunmasının yanısıra, hem vicdan ve kanaat, hem de düşünce, dini inanç ve ifade özgürlüklerini güvence altında tutarak akılcılığın önündeki engelleri kaldıran ve böylece demokratik bir düzen içinde çağdaşlaşmamızın kalbini, bir başka deyişle itici gücünü oluşturan laik sistemi sanki dinsizlikmiş gibi gösteren, halkımızın mukaddes dini duygularını istismara çalışarak onu laikliğe karşı kıskırtan dış destekli örgütlerin de sonu hüsrana olacaktır.

Cumhuriyet ilkelerine sadık ve aynı zamanda samimi olarak dine bağlı olup gereklerini yerine getirenleri de gerici olarak itham edenlerin de toplumun huzurunu, birlik ve beraberliğini bozduklarını vurgulamak isterim. Köklerini tarihten alarak kader birliği ve kardeşlik duyguları ile barış içerisinde birlikte yaşayan yurttaşlarımızın oluşturduğu güçlü Türkiye'nin varlığını kendi yararlarına uygun bulmayan dış kaynaklı güçler, devletimizin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü parçalamaya yönelik çalışmalarında asla başarılı olamayacaklardır. Büyük Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğü ve Cumhuriyetin nitelikleri değişmez es aslar olarak Anayasa'mızda hükme bağlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın devletin şekli, Cumhuriyetin nitelikleri ve devletin bütünlüğü, resmi dili, bayrağı, milli marşı ve başkenti ile ilgili 1, 2 ve 3 üncü maddelerinde öngörülen değişmez esasların hiçbir zaman ve ortamda asla tartışma konusu yapılamayacağı da kesinlikle bilinmelidir.

Devletin temel güçlerinden biri olan yargı gücünü yüce Türk Milleti adına kullanan hakim ve Cumhuriyet savcılarımız, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün ve Cumhuriyet ilkeleri ile devletin üniter niteliğinin korunmasında, Türk Milleti'nin yanında ve hizmetindedir. Bu duygu ve düşünce içinde, sorumluluğumuzun bilincinde olarak Türk Hukukçuları ve Yargı Mensuplarının toplumun refahı, Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş, laik, demokratik, parlamenter ve hukuk devleti anlayışı içinde devamı uğrunda

verdiğimiz mücadeleden asla vazgeçmeyeceğimizi, bunun bizler için ahlak ve vicdan borcu olduğunu altını çizerek belirtmek istiyorum.

Değerli Konuklar

Burada, önemle belirtmek istiyorum ki, gerek uluslararası hukukun temel zeminini oluşturan Birleşmiş Milletler Teşkilatı, gerekse Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı, uluslararası terörü defaatle mahkum etmişlerdir. Örneğin, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Paris senedinde yerelana aşağıdaki iki paragraf uluslararası topluluğun bu konudaki hassasiyetini dile getirmesi bakımından ilginçtir: "Avrupa'da çatışma tehdidi azalmış olmakla birlikte diğer tehlikeler, toplumlarımızın istikrarını tehdit etmektedir. Taraf ülkelerin bağımsızlıklarını, egemen eşitliklerini ya da toprak bütünlüklerini ihlal eden faaliyetlere karşı demokratik kurumları savunmada işbirliği yapmaya kararlıyız. Bunlar içinde dış baskı, zorlama ve yıkıcılık gibi yasadışı faaliyetler de vardır. Terörizmin her eylemini, metodunu ve tatbikini caniyane olarak tanımlayarak kayıtsız şartsız kınıyor ve terörizmin hem ikili ve hemde çok taraflı işbirliği yoluyla yok edilmesi için çalışma ve kararlılığımızı ifade ediyoruz. Uyuşturucu madde kaçakçılığına karşı mücadelede de yine ortak hareket edeceğiz." Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı, bu görüşünü 1992 Helsinki Zirve Toplantısı'nda da yinelemiştir. Durum böyle iken ve uluslararası toplum, dahada genel olarak, insan hakları, temel özgürlükler ve hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik sisteme kesin bağlılık, ekonomik özgürlük ve sosyal adalet yoluyla, refah, tüm ülkeler için eşit güvenlik bu idealler doğrultusunda uluslararası dayanışma, işbirliği ve karşılıklı bağımlılık üzerine ant içmiş iken ve dünya yükselen bu yeni değerler üzerinde küreselleşme sürecine girmişken, yakın çevremizdeki ve Avrupa'daki bazı ülkelerin bu süreçle taban tabana zıt bir çelişki içinde gerek terör eylemlerine, gerekse Bosna-Hersek'te, Azerbaycan'da dökülen kana seyirci kalmaları, hatta arka çıkmaları bir çifte standartçılıktır . Bu yüz kızartıcı çelişkiyi Türk yargı camiası olarak burada kınıyor ve Türkiye'yi parçalamaya ve onu Yakındoğu'daki, Kafkasya'daki, Orta Asya'daki Türk aleminden jeopolitik düzeyde koparmaya yönelik komplo teorilerinin, teoriden öteye geçemeyeceğini her kesin iyice bilmesini istiyoruz.

Değerli Konuklar

Dünyamızın, hiçbir çağda görülmemiş bir hız ve boyutta ekonomik, sosyal, kültürel ve politik değişimlere uğradığı ve yakın çevremizde çatışma ve isikrarsızlığın endişe verici boyutlara eriştiği bir dönem den geçmekteyiz. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla, nükleer dehşet dengesine dayalı iki kutuplu dünya yerini çok kutuplu bir küreselleşme eyilimine bırakmışsa da, insanlığın geleceği hala belirsizlik içindedir. Bu süreçte; bilim ve teknoloji başdöndürücü bir hızla değişim ve gelişim yolunda ilerlerken, alışagelmış ekonomik, sosyal, kültürel ve politik sistemler bu değişime ayak uydurmakta güçlük çekmektedirler. Böylesi bir küreselleşme sürecinde, bilim ve teknolojiyi üretmek şöyle dursun, onu ithal bile edememek ve toplumsal sistemlerini onunla bütünleştirememek durumunda kalan ülkelerin, gelişmiş ülkelerle arasındaki mevcut fark giderek daha da açılacaktır. Bu bakımdan,

Türkiye'mizin bu konuya her zamankinden daha büyük bir önem vermesi gerektiğini kaydetmeden geçemeyeceğim. Bunun yanısıra, Anayasamızın, çağın evrensel değerleri ile daha bağdaşır biçimde gerçek bir toplumsal sözleşme niteliğine kavuşturulmasından başlayarak, liberal olduğu ölçüde sosyal, yaptırımcı olduğu ölçüde müşfik, hukukun üstünlüğüne saygılı, gerçek anlamda saydam bir devlet ve sivil toplum düzeninin inşasını sağlayacak bir hukuk ve zihniyet reformuna Türkiye'nin artık ihtiyacı bulunduğunu vurgulamak isterim. Türkiye'mizin 21. yüzyıla, Türk yüzyılı damgasını vurma şahsını ancak bu yolla yakalayabileceğine inanıyorum.

Yargı Bağımsızlığı ve Yargıç Teminatı :

Mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı ödeminden dolayı Anayasa ile düzenlenmiştir. Bağımsızlık ve teminat kuşkusuz keyfiliğe yol açacak kavramlar da değildir. "Hakimler, Anayasa, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler" demek sureti ile Anayasa, bağımsızlığı düzenlemiştir. Adalet, ancak bağımsız yargı ve teminatlı yargıçlarla sağlanabilir. Hakimlerin bağımsız olduğunun yazılması yargının bağımsızlığı için yeterli değildir. Bu bağımsızlığı sağlayacak çarelere, teminatlara ihtiyacı vardır. Bu teminatlardan en önemlisi Anayasamızın 159. maddesinde yer alan Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'dur. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda köklü değişiklikler yapılmalı, adli yargı ve idari yargıya mensup hakim ve savcılar yönünden ayrı ayrı kurullar oluşturulmalıdır. Seçimler doğrudan doğruya ilgili genel kurullarca yapılmalı, kurulun asıl üyelerinin yüksek mahkeme ile ilişkileri geçici olarak kesilmeli, ayrı bir bütçesi ve sekreteryası olmalıdır. Hakimlerin özlük haklarında Bakanlar Kurulu kararı ile bazı iyileştirmeler yapılmışsa da, hakimlerin özlük hakları belirlenirken yasama ve yargının eşitliği ilkesinden hareket edilmeli ve özlük hakları konusunda yasa ile düzenleme yapılmalıdır.

Günümüzde yüksek mahkeme üyelerinin özlük hakları bazı batılı ülkelerde parlamenter üyelerin özlük hakları ile bir denge içerisinde otomatik hale getirilmiş, bazılarında ise üstünde tutulmuştur. Bu konularda yasama ve yargının eşitliği ilkesinden hareketle dengeli bir düzen getirmek Anayasal bir zorunluluktur.

Sayın Konuklar

Kuşmamın bundan sonraki bölümlerinde; Yargıtay'ın mevcut durumuna geçmeden önce, hukuk ve yargı sistemimizin içinde bulunduğu durumu ve karşılaştığı güncel sorunlara değinmek istiyorum:

Adalet Sistemimizin Genel Sorunları:

Adalet Reformu düşüncesi, adalet sisteminde iyi teşhis edilmiş sorunlar listesinin varlığına dayalı olmalıdır. Halbuki sorun teşhisi ve çözümün geliştirilmesi; o soruna yolaçan adalet sistemi ile ilişkili olduğu sistemlerin

analizini ve sonrada gerçekten yetersiz olduğu saptandığında sistemin yeniden tasarlanmasını gerektirir.

Burada zihinlerimizi meşgul eden bir sorunu irdelemek istiyorum. Acaba adalette nelerin sorun olduğu konusu yeterince incelenmiş midir ? Konuya bireysel boyutta yaklaşıldığında kişiyi rahatsız eden bir du rum sorun olarak görülebilir. Kişilerin adalette varlığını iddia ettikleri sorunları algılamaları genellikle bireysel boyutta olmaktadır. Gerçekte bu sorunlar olsa olsa, "Kaynak Sorun" diye adlandırdığımız durumdan kaynaklanabilir.

Hiç kuşkusuz ancak kaynak sorun veya sorunlar çözülebilir düşüncesi ile personel konusuna sık sık değinilmektedir. Teşkilattaki hakim açığını kapatmak ve niteliği yükseltmek üzere ileriye dönük tedbirler kapsamında mesleğe giriş derecesinden başlayan farklı mali imkanların sağlanması, lojman sorunlarının giderilmesi, adli klinik şeklinde çalışacak bir savcı ve hakim adaylarının eğitim merkezlerinin akademiye dönüştürülmesi, bu akademide Onursal Yargıtay Üyelerinin eğitsel rehberliğinden yararlanılması sıkça üz erinde durulan konular olmuştur. Son yıllarda sağlanan gelişmeler sonucu hakimlik mesleğinin simge olarak cazibesinin arttığı üniversite yerleştirme sınavında Hukuk Fakülteleri'nin % 3'lük dilimden % 1'e yükseldiğine, 1989 yılına nazaran adli ve idari yargıdaki kadro sayısında % 4'lük bir artış olmasına karşılık münhal kadro sayısı % 34'den % 30'a inmiştir. Buna rağmen yargı gerekli fiili kadroya sahip olamamıştır.

Altıncı beş yıllık kalkınma planı kurumsal ve idari düzenlemeler başlıklı beşinci bölümde adalet hizmetlerine ilişkin temel ilke ve politikalar kapsamında : "Yargı sisteminin hızlı, nitelikli ve adil sonuç almaya elverişli bir düzene kavuşturulması için personel, yapı, araç ve gereç bakımından iyileştirilmesi esas alınacak kurumlar ve hukuk kuralları bu esasa göre geliştirilecek" ifadesi ile birlikte;

- İhtilafı azaltıcı ve davaları süratle çözüme bağlayıcı yönde mevzuatın düzenlenmesi,
- Uzlaşma sisteminin yaygınlaştırılarak işlerlik kazandırılması,
- Cezaevlerinin hükümlüleri topluma yeniden kazandırıcı yönde geliştirilmesi,
- Adli sicil kayıtlarının modern usullerle tutulması, hususlarına yer verilmiştir.

Bu doğrultudaki tasarıların Adalet Bakanlığı'nca hazırlanmış olması oldukça sevindirici bir gelişmedir.

Mevzuatın Anlaşılır Olması :

Değerli Konuklar

Konuşmamın bu bölümünde sözlerime büyük düşünür Mevlana'nın şu sözleri ile başlamak istiyorum: "Ne kadar bilersen bil, bildiğin karşındakinin anladığı

kadardır". Toplum için toplumla beraberlik ilkesine dayalı demokrasilerde kanunları yalnızca uygulayıcılara değil topluma da duyurmak ve anlaşılır hale getirmek için çaba sarfetmek devletin temel görevleri arasında sayılmalıdır. Konuşan toplumlarda, kanunlar da konuşmalı ve anlaşılmalıdır.

Bu düşünceden hareketle mevzuatın anlaşılabilir Türkçe'ye dönüştürülmesi, yalnızca günümüz insanları için değil bizden sonraki nesillere de sunmamız gereken bir eser şeklinde düşünülmelidir. Burada önemli olan bir husus da kanun yapma sanatıdır. Cumhuriyetin ilk yıllarında kullanılan kanun yapma tekniğinin günümüzde giderek daha dağınık ve anlaşılması zor bir hale geldiğini görmekteyiz. Kanunlar, kalıcı ve toplumun değişen ihtiyaçlarına mümkün olan en uzun süre içinde cevap verebilecek anlayış içinde hazırlanmalı, sık sık kanun değişikliğine gitmekten kaçınılmalıdır. Günümüzde sıkça kullanılan bu yöntem mevzuatın üzerine çöken negatif ilim kabusunu giderek artırmakta, kanunların caydırıcı özelliği azalmaktadır. Özellikle sosyal ve ceza içerikli kanunlarda kısa aralıklı değişiklikler uygulayıcıların yeni koşullara adaptasyonunu zorlaştırırken "kanunu bilmemek özür sayılmaz" ilkesi anlam değiştirmektedir. Bu başlık altında önemli bir çalışmayı bilgilerinize sunmakta yarar görüyorum:

Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme Genel Müdürlüğü'nce Mevzuat Bilgi Bankası kurulmuş olup, Resmi Gazete'de yayınlandığı anda bu bilgilerin güncelleştirilmesi yapılmaktadır. Bu mevzuat bankasından hukuk kesimindeki tüm ilgililerin, azami ölçüde yararlanmasının vazgeçilmez alışkanlık haline getirilmesinde büyük yarar görüyorum.

Özellikle; mevzuat düzenleyicilerin üzerinde çalışma yapılan tasarı konusundaki anahtar kavramı ile bu bilgi bankasının taranması ve yürürlükteki ilgili tüm mevzuat hükümlerinin gözler önüne serilmesi ve yeni yasanın, ileride ortaya çıkabilecek muhtemel çelişkili hükümlerden ayıklanması ve arındırılması bakımından önem taşımaktadır.

Hukukta Modernizasyon ve Bilgi Teknolojisi

Bilgi toplumu olma süreci içine girmiş bulunan Türkiye'de sanayi ve tüm toplumlarda karşılaşılan teknoloji bilgi sistemlerinin etkin yansımalarını görmekte ve bundan kıvanç duymaktayız. Ancak bu duyguyu Türk Hukuk sistemi içinde maalesef yeterince yaşayamıyoruz. Artık günümüzde modern teknoloji ile donatılmış matematik ve istatistik metodolojiler, hukuk uygulamalarında vazgeçilmez araç olma niteliğine kavuşmuştur. Amaç adalet olduğuna göre, geciken adalet imajının silinmesi uğruna hukuk ve teknoloji beraberliğini yoğunlaştıracak ciddi ve kalıcı önerilerin biran önce hayata geçirilmesi gerekmektedir. İnsan hak ve özgürlüklerinin korunması demokratik ve parlamenter devlet anlayışının yerleşmesi ve hukukun üstünlüğü ilkesinin zaafa uğratılmaması amacıyla sağlıklı, güvenilir ve erişimi kolay bilgi sistemleri ile donatılmış yargı düşüncesinin süratle hakim kılınması gerekmektedir.

Yargıda bilgi işlem teknolojisinin desteğini sağlamak konusunda verilen çabaların amacı yalnızca hukuk kuruluşları için değil bütün kurumlar için örnek gösterilecek başarılı modelleri gözler önüne sermektedir. Adli sicilde bilgisayar kullanımı düşüncesi ile geliştirilen iletişim ağı ve başarılı sonuçlar, yargıda da bilgi teknolojisinden yararlanma konusunda cesaret vermektedir. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nce düzenlenen ceza ve hukuk mahkemelerinde bilgisayar destekli çalışma modellerinin uygulamaya konulması, adli teşkilatımızda gerçek anlamda ve kalıcı reformların yapılmasında yer yer uluslararası standartları aşan düzeye gelmemize yardımcı olacağına inanmaktayım. Halen adli sicil projesi ile birlikte paralel yürütülen Cumhuriyet savcısı projesi ile adliye teşkilatın da bilgisayar kullanımı anlamlı boyutlar kazanmıştır. Beşeri düşünce ve insiyatifin dışında tamamen objektif ve beklemeye mahal bırakmadan anında elektronik ortamda dosyaların mahkeme birimlerine hakça bir düzen içinde saniyeler düzeyinde dağıtılması, kamuoyundaki haksız eleştirilere set çekecek bir atılım olarak düşünülmelidir.

1993 yılında kişisel bilgisayarlarla donatılan Yargıtay daireler kelime işlem olarak bu donanımlardan yararlanılmak yanında içtihat veri kütüğü oluşturulmasında ve oluşan içtihatlar anında erişim olanağı sağlanması bakımından önemli bir gelişme sağladığını belirtmek isterim. Amacımız, diğer ülkeler ile uluslararası kuruluşların mevzuat hukuk literatürü ve içtihat kütülerine bağlantı sağlanarak Yargıtay Üyeleri ile araştırmacıların incelemesine sunmaktır.

Değerli Konuklar

Yıllardır özlem çekilen emsal kararlar bilgi bankasının tüm yargı teşkilatının kullanımına sunulacak hale getirilebilmesi,

Hakim, savcı, avukat ve ilgi duyan her vatandaşın elektronik düzende mevzuat bilgilerine erişmesi,

Kurumların teknolojiye dayalı çağdaş arşivleme sistemine kavuşması,

Adalette gecikmeyi ortadan kaldıracak teknolojik yatırımlar için yeterli bütçe kaynaklarının sağlanması,

Atatürk'ünde işaret ettiği gibi modern Türkiye için ilerici yeni bilgilerle donatılmış teknolojiye inanmış kadroların oluşturulması,

Yargıtay Üyeleri, hakim ve Cumhuriyet Savcılarında araştırma yapabilme ve hukukun gelişmesinde katkıda bulunma imkanları sağlanması,

Yargıtay Üyeleri, hakim ve Cumhuriyet Savcılarının yurt dışına gönderilme sayı ve sürelerinin artırılması,

Kurum ve kuruluşlar arasında işbirliğini temin edecek hukuk ve teknoloji üst komisyonunun hayata geçirilmesi,

Türkiye gündeminde adaletin sorunlarını, sadece hakim ve savcılarının sosyal hakları ile hizmet koşulları üzerinde yoğunlaştırılma ötesinde Türk hukuk için gerçek iyileştirme olarak algılanmalıdır.

Eğitim :

Değerli Konuklar

Akıl dışı ve yanlış kurulan dekor ortasında icra edilen sanatın vereceği olumsuz izlenimlerden, icra edilen sanatın doğruluğunu ve sadece görev alan kişilerin yeteneğini sorumlu tutmak son derece yanlıştır. Olayı kuralları ile çalışma ortamında, görev alanları ve kullanılan malzemesi ile birlikte bir sistem şeklinde değerlendirmek gerekir.

Objektif geçmiş ve gerçekler hakkında mutlak anlamda doğru bilgi edinmesinin insan gücü ötesinde oluşu yadsınamaz ise de, davanın gerçeklerine azami ölçüde aklaşılması amacı yargıya egemen olmalıdır.

Yargıtay'ın Mevcut Durumu:

Mahkemelerin kararlarını yargısal denetime yetkili yüksek mahkeme olan Yargıtay, 7.11.1982 günü halkoyu ile kabul edilen 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 154. Maddesinde yüksek mahkemeler kapsamında ele alınmış ve Anayasa'ya göre yapılan düzenleme sonucu hazırlanan 2797 sayılı Yargıtay Kanunu 8.2.1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu tarihte 16'sı Hukuk ve 9'u Ceza Dairsinden oluşan Yargıtay'a, 30.5.1991 tarihinde 3749 sayılı Kanunla 5 daire daha ilave edilerek, 20 Hukuk ve 10 Ceza dairesi olarak toplam daire sayısı 30'a ve toplam üye kadrosu da 236'ya yükseltilmiştir.

İstinaf Mahkemeleri :

5. ve 6. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında kurulması gereğine işaret edilen istinaf mahkemelerinin teşkili konusu son yıllarda Yargıtay birinci Başkanlarınca Adalet Yılı açış konuşmalarında sürekli olarak gündeme getirilmiştir.

Özellikle maddi olayların varlığı konusunda ilk mahkemeden sonra dosyaların yeni baştan incelenmesini öngören ikinci derece mahkeme olarak istinaf, yargılama düzeni içinde ciddi bir boşluk olarak durmaktadır. Tarafların ve tanıkların katılımlarına ikinci kez yer verilen duruşma sistemi istinafın evrensel boyuttaki tanımına uygun yargılama düşüncesinin yerleşmesi bakımından önem arz etmektedir.

Temyizin amacı içtihat birliğini sağlamaktır. Konuya bu açıdan bıkıldığında yöntem, düzeltme değil bozma yoludur. Olayın yargılanması süreci bütünü ile temyiz önüne alınmalı, nitelik açısından düzeltme , esasa hükmeden Yargıtay öncesi üst yargı mercii durumundaki istinaf mahkemelerine devredecek düzenlemeler yapılmalıdır. Kuşkusuz istinaf temyiz, temyiz de istinafın yerini dolduramaz, her ikisi de ayrı işlevleri olan kurumlar olarak düşünölmelidir.

Halen Yargıtay, sözünü ettiğim iki şilevi birden yapar görünen kendine özgü bir mahkeme durumundadır. Türk Yargıtay'ını yalnızca temyiz işlevine sahip yapıya kavuşturacak istinaf mahkemelerinin kurulması biran önce gerçekleştirilmelidir.

Bu gereksinmeye 6. Beş Yıllık Kalkınma Planında; "Yargıtay'ın bir içtihat mahkemesi halinde çalışmasını sağlamak amacı ile yasal düzenleme yapılacağı" şeklindeki emredici norm ile yer verilmiştir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı:

Bilindiği üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı; Cumhuriyet Başsavcısı, Cumhuriyet Başsavcı Vekili ve Cumhuriyet Savcılarında oluşmaktadır. Son on yıllık dönemde tüm yargı sisteminde görülen iş yükü artışları bu teşkilat bünyesinde de hissedilir ölçüde yaşanmıştır. Bu dönemde yeni gelen dosya sayısının % 31 artış gösterdiği aynı süre içinde çıkan iş miktarlarında % 56 arttığı istatistik analizlerden anlaşılmaktadır. 1987 yılında 3355 sayılı Kanunun kabul edilmesi ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın iş yükünde önemli bir azalma eğilimi meydana gelirken 3506 sayılı Kanunun 6. maddesi hükmü ile bu azalma eğilimi durmuş, yükselme başlamıştır. Bu değişim, kendisini ortalama bekleme süresinde göstermiştir. Nitekim, 1983'de 136 gün olan ortalama bekleme süresi 1988 yılında 31 güne inerken 1992 yılında bu süre 124 güne çıkmıştır.

Ceza Genel Kurulu :

1992 yılında Ceza Genel Kurulu'nda 396 dosyanın % 91.6'sı karara bağlanırken, bir dosyanın ortalama bekleme süresi 74 gün olmuştur. Çıkan davaların % 26'sında onama kararı verilirken % 56'sında bozma kararı verilmiştir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nca verilen karar sayısı 10 yıllık sürede % 13'lük bir azalma göstermiş ve bir davanın ortalama bekleme süresi 1983'de 130 gün iken, 1990 yılında 28 güne kadar inmiş, ancak 1992 yılında 74 güne yükselmiştir.

Ceza Daireleri:

Yargıtay Ceza Dairelerinde toplam 116.516 davanın % 88'i yılın içinde karar bağlanırken bir davanın ortalama bekleme süresi 40 gün olduğu gözlenmiştir. Yargıtay Ceza Dairelerinde 1992 yılında çıkan davalarda % 56,3'ünde onama, % 28.7'sinde ise bozma kararı verilmiştir. Bu açıdan bakıldığında bozma oranının % 33.8'e yükseldiği görülmektedir.

Hukuk Genel Kurulu :

Değerli Konuklar

Konuşmamın bu bölümünde Hukuk Genel Kurulu ile Hukuk Dairelerinin iş durumuna değinmek istiyorum :

1992 yılında 889 dosyanın % 88.1'i karara bağlanırken ortalama bekleme süresinin 70 gün olduğu görülmektedir. Çıkan davaların % 16.8'inde onama, % 60.1'inde ise bozma kararı verilmiştir.

Hukuk Genel Kurulu'nda bir davanın ortalama bekleme süresi 1983 yılında 527 gün iken, bu süre 1992'de 70 güne inerek son derece olumlu bir gelişme sağlanmıştır.

Hukuk Daireleri:

Yargıtay Hukuk Dairelerinde toplam 402.765 davanın % 73,1'i karara bağlanırken ortalama bekleme süresi 147 gün olmuştur. 1992 yılında çıkan davalardan % 50,7'sinde onama, % 16,5'inde ise bozma kararı verilmiştir.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu:

Geçen dönem içerisinde içtihadı birleştirme çalışmalarında iki karar verimiştir. Bu kararlar :

1. Çeklerde keşide yerinin, hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde anlaşılabilir olması koşulu ile kısaltılmış olarak yazılması halin de, çekin sadece keşide yerinin kısaltılmış olarak yazılmış bulunması sebebiyle geçersiz sayılamayacağı hakkında 14.12.1992 gün, 1992/1 esas ve 1992/5 karar,
2. Tehdit suçunun oluşması için taammüt unsurunun gerçekleşmesinin gerekip gerekmediği; kavga sırasında fevren söylenen sözlerin tehdit suçunu oluşturup, oluşturmayacağı hususunda şimdilik içtihadı birleştirme yoluna gitmeye gerek bulunmadığına dair 18.1.1992 gün, 1991/5 esas ve 1993/1 sayılı karardır.

Yargının İş Yükünün Azaltılması ile İlgili Öneriler :

Yargıtay'ın bugünkü koşulları içinde kabarık iş yükünü azaltma ve her dairedeki işin bekleme süresini en aza indirmeye yönelik (Anayasa'nın 36 ncı maddesindeki hak arama hürriyeti bağlamında) köklü çözümler geliştirilince kadar aşağıdaki tedbirlerin değerlendirilmesi üzerinde önemle durulmalıdır.

1. Şahsi Davalar : Şahsi dava kapsamı genişletilmeli, bu kuruma işlerlik kazandırılmalı, Cumhuriyet yet savcılarının kamu adına takibe mecbur olduğu suç sayısı azaltılmalı, bazı suçların da kamu adına takip edilemeyeceği, sadece şahsi dava yolu ile takibinin mümkün olduğu hükmü getirilmelidir. Ancak asılsız şahsi dava açılması halinde, şahsi davacıya müessir mali yükümlülükler getirilerek bunun suistimali önlenmelidir.

2. **Kanunlarda Değişiklikler** : Genel olarak hemen ifade edelim ki kanunların gelişi güzel değiştirilmesi fevkalade mahzurludur. Çünkü kanunlar, bir sisteme oturtulmuş kurallar manzumesidir. Bu itibarla değişiklikler tatbikat mahkemelerinin, bu mahkemelerin zirvesi ve içtihat mahkemesi olan Yargıtay'ın ve diğer yüksek mahkemeler ile baroların görüşü alınarak, uygulama ile doktrin mezcedilmek suretiyle, modern hukukun gereklerine uyularak, sistemler zedelenmeden yapılırsa yararlı ve verimli olur.

Kanun değişiklikleri ile ilgili olarak Yargıtay'ın görüşlerini belirleyecek ve teklifler üretecek komisyonlar hemen kurulacaktır. Böylece uygulamadan doğacak aksaklıklar Yüce Yargıtay'ın değerli üyeleri tarafından en doğru ve en detaylı şekilde belirlenerek çözümleride gösterilecektir. Devamlılık arzedecek olan bu çalışmalara en kısa zamanda başlanılacak, ilgili kurum ve kuruluşlar, özellikle Adalet Bakanlığı ile bu konudaki işbirliği geliştirilecektir.

1. **Mecburi Tahkim** : Tahkim ; bir hak üzerindeki ihtilafın hallinin özel, kişilere bırakılması ve ihtilafın bu özel kişiler tarafından incelenip karar bağlanması sebebiyle uyuşmazlığın bir an önce halledilmesi yollarından birisidir.

Taraflar rızaları ile tahkim yolunu tercih edebilecekleri gibi bazı hallerde tahkime başvurmak zorunda da olabilir. Mecburi tahkim denilen haller kanunlarda belirtilerek sınırlandırılmıştır. Bu sınır genişletilmeli, ihtiyari nitelikteki bazı konular da mecburi tahkim kapsamına alınmalıdır. Mesela, bazı toplu iş uyuşmazlıklarında olduğu gibi. Kira bedelinin tesbiti, tahliye, kat mülkiyeti gibi konularda da bazı şartlarda mecburi tahkim sözkonusu olmalıdır. Bu sınır genişletilmeli, ihtiyari nitelikteki bazı konular da mecburi tahkim kapsamına alınmalıdır. Mesela, bazı toplu iş uyuşmazlıklarında olduğu gibi. Kira bedelinin tesbiti, tahliye, kat mülkiyeti gibi konularda da bazı şartlarda mecburi tahkim sözkonusu olmalıdır. Bu sistemde hakem de büyük gayret sarfedeceğinden birçok ihtilaf mahkemeye sevk edilmeden halledilecek, mahkemelerin iş durumu büyük bir şekilde hafifletilecektir.

2. **Kesin Kararların Kapsamı ve Miktarı Genişletilmeli** : Asliye ve sulh mahkemelerinden verilmekte olan kesin kararların diğer ölçüsünün ekonomik gelişme ve enflasyon nazara alınarak çoğaltılması yolunda usul yasalarında değişiklik yapılmalıdır.
3. **Kamulaştırma Davalarında** : Bedele ilişkin uyuşmazlıkların sayısı süratle artmaktadır. Uzun süren davalar sonucunda hak sahibine ödenen paralar değerdeki düşüşler sebebiyle hak sahibinin kaybını telafiden pek uzak kalmaktadır. Diğer tesbitini gerçekçi ölçülerle belirleyecek yöntemlerin ve tedbirlerin idari aşamada tesbiti uyuşmazlıkları büyük ölçüde azaltacaktır.
4. **Kadastro Davaları ile İlgili Olarak** : Kadastro çalışmalarının yapıldığı yerlerde devletin gerçek manada hak sahibi bulunduğu yerler iyice

- tesbit edilip, devletin hakkının olmadığı yerlerde vatandaşlar ile lüzumsuz ve haksız yere ihtilaf yaratma alışkanlığından vazgeçilmelidir.
5. İctihat Veri Bankası Destekli : (1987 programında 787 sayılı tedbirde yer aldığı üzere) onursal Yargıtay Üyelerinden oluşturulacak danışmanlık birimi kurulmalıdır.
  6. Seminer ve Sempozyumlar : Bozma kararlarının artış gösterdiği konularla toplum için önem arzeden yeni konulara ait seminer ve sempozyumlar, Yargıtay, Üniversiteler ve Barolarla birlikte düzenlenmelidir.

Yargıtay Avukatların Rol ve İşlevi :

Demokratik bir toplumda adli yarıgilama süreci, eşitler arasındaki medeni bir tartışmayı gerektirdiğinden savunmanın demokratik hukuk düzeni için vazgeçilmez olduğunu ve bu ölçüde de önemli olduğunu belirtmek isterim. Avukatlar hukuk diyalektiğinde zorunlu unsurlardır. Bu düşüncelerle; Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nı, yöneticilerini ve değerli mensuplarını aramızda görmekten duyduğum büyük hazzı belirtmek istiyorum.

Yeni adli yılın Türk Milleti'ne ve toplumun esenliği için uğraş veren tüm hukukçulara hayırlı olmasını diliyor, siz seçkin konuklarımızı ve sevgili meslekdaşlarımı en derin sagılarımla selamlıyorum.